

Rigó Róbert

Az ember, az épület változik, a városi tér marad

Tóth Sándor fotóiról

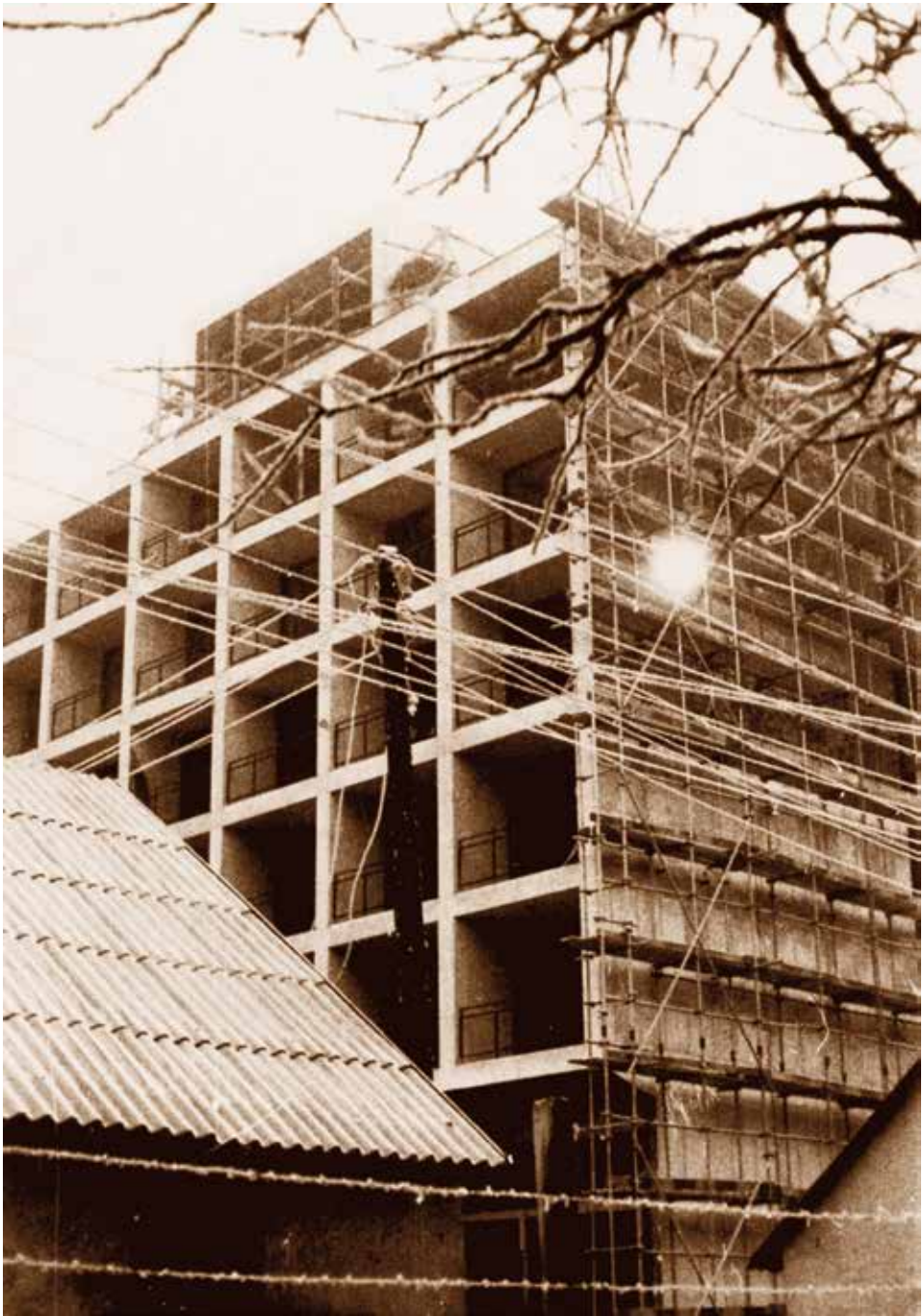
A *Forrás* ezen számában megjelent fotókat Tóth Sándor készítette, aki 1935-ben született Tiszakécskén. Fiatalon, 1957-ben lett a kecskeméti Ofotért fotólaborjának vezetője, majd a *Petőfi Népe* megyei napilap fotósa, fotórovat-vezetője, de már azelőtt is küldött fényképeket a lapnak. Ezen a területen dolgozott egészen 1993-ig, amikor nyugállományba vonult, de ezt követően is fényképezett, így több mint öt évtizedes munkássága során több ezer fotót készített Kecskeméten, többek között a város épületeiről, köztereiről. Ebből közlünk most egy válogatást, egymás mellé helyezve a régebbi és a közelmúlt ábrázolásait.

Tóth Sándor fényképei kiválóan dokumentálják, ahogy Kecskemét a 20. század második felében a mezővárosi hagyományokkal rendelkező középvárosból, a megyeszékhellyé válást követően, hogyan alakult át a korszak lenyomatait is magán viselő nagyvárossá. Kecskemét belvárosának jelentősebb átalakítására az 1956-os forradalmat követő konszolidáció időszakában került sor, az 1958 és 1968 közötti évtizedben, ezt követően a lakásépítés és a peremterületeken kialakított lakótelepek kerültek fókuszba.

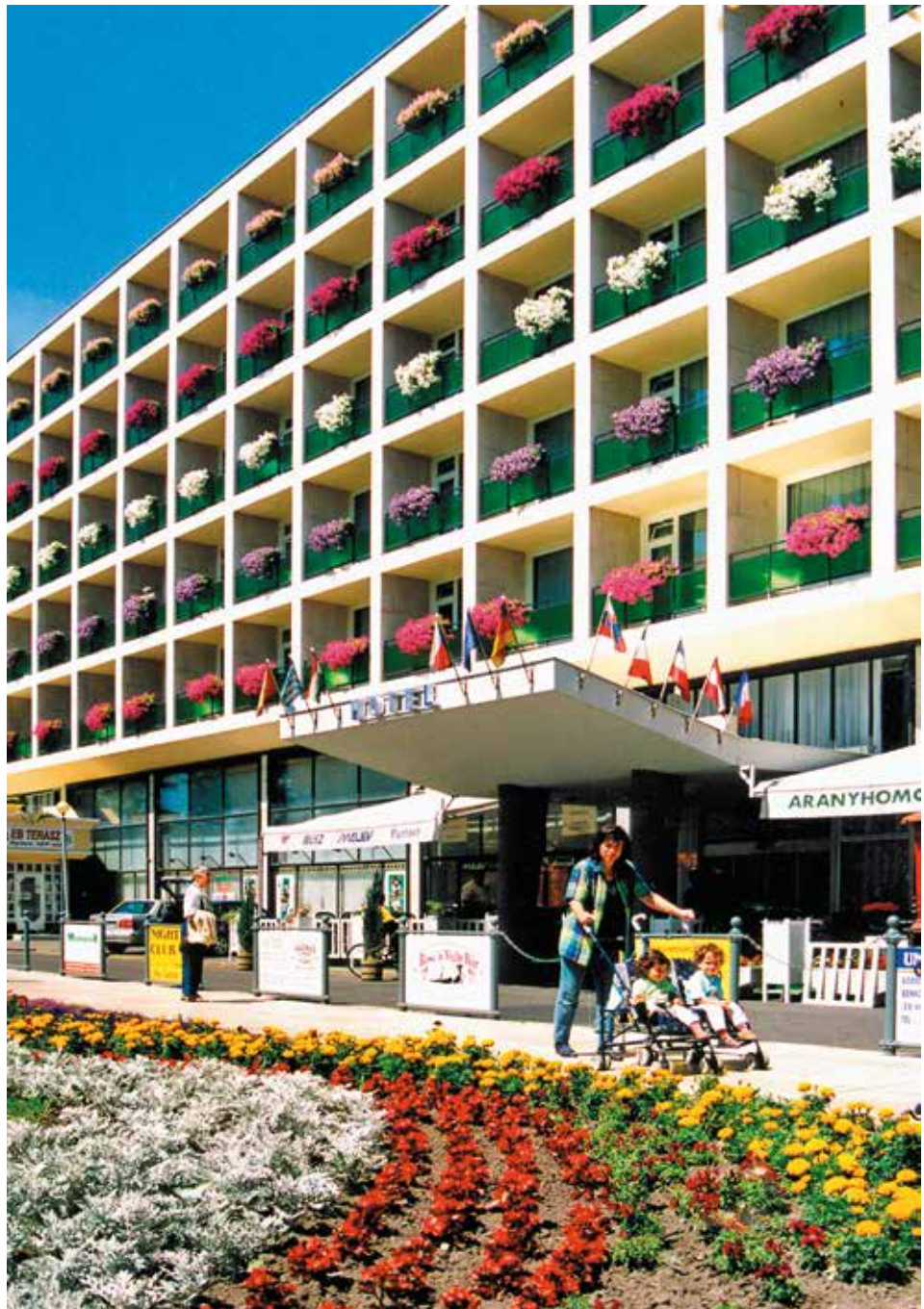
Kecskemét belvárosában a meghatározó épületek többé-kevésbé megmaradtak, de a terek funkciói megváltoztak. A képek tanúsága szerint egy ideig, a modernizációs folyamat bizonyos szintjén, még jól megfér egymás mellett a lovas kocsis és a gépjármű. Ma már lovas kocsit nem lehet látni a belvárosban, az autókban meg túlságosan sok lett, így a központban forgalomkorlátozásra volt, van szükség (a járművek kiszorítása a főtérről, utcák egyirányúsítása).

A városközpontban a hatvanas években történtek a legjelentősebb változások. Ebben jelentős szerepet játszott a szimbolikus térfoglalás, amikor a kommunista berendezkedés is a maga ideológiája, elképzelése szerint igyekezett átalakítani a belváros képét. Kecskeméten szerencsére a főtér drasztikus átszabására nem került sor, de itt is nyomot hagytak. Ennek egyik leglátványosabb példája az 1912-ben épített Katolikus Bérház sorsa. A Nagytemplommal szemben megépített igen impozáns, háromszintes bérház a főtér egyik meghatározó épülete volt, melynek tetőhomlokzatát az Árpád-házi szentek szobrai és a város védőszentjének, Szent Miklósnak a szobra díszítette. Az 50 éves épületet 1964-ben bontották le, és a város 600 éves évfordulójára átadták a helyén felépített

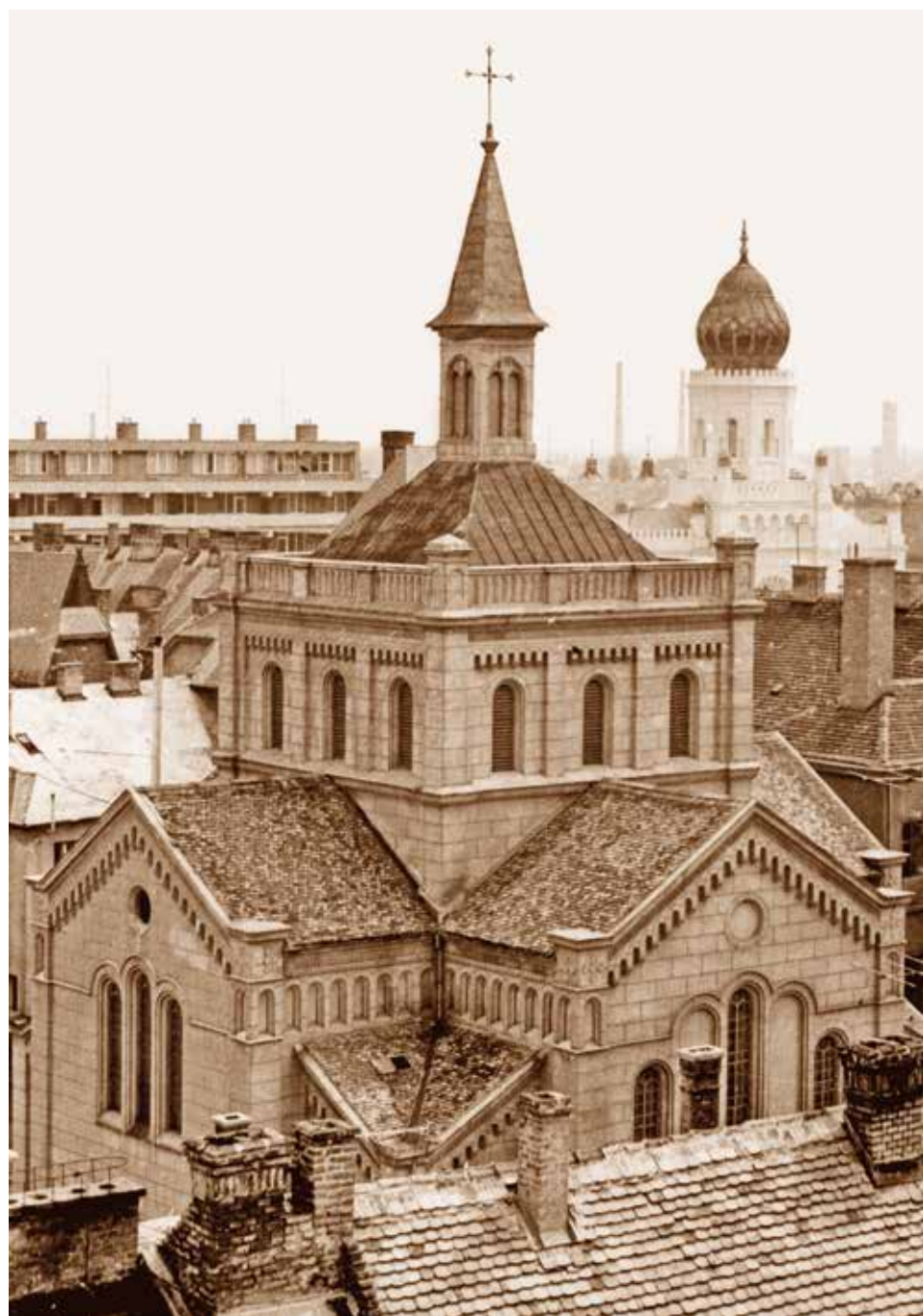

Lordok Házát. A szimbolikus térfoglalás másik jellemző emlékműve volt a főtéren a szovjet felszabadítási emlékmű, tetején a vörös csillaggal. Felszabadítási emlékművet az ország szinte minden településének központjában emeltek a szocializmus időszakában, és a korabeli ünnepeket rendszerint ezeknél tartották. Ezek kiemelt szimbolikus szerepe, valamint az országot megszállva tartó szovjet katonák napi jelenléte komoly meghasonlást okozott éveken át: az idősebb korosztály pontosan emlékezett az országot megszálló Vörös Hadsereg katonáinak helyi viselkedésére, másfelől a hivatalos állami propaganda, a helyi hatalmi, a munkahelyi és iskolai emlékezetpolitika ennek pont az ellenkezőjéről beszélt, és ebben a szellemben nevelte a fiatalokat. A Rákóczi út Cifrapalota felőli végében felállított, a szintén „kétes emlékű” 1919-es Tanácsköztársaság emlékművét, közkeletű nevén a „vasmarcsát” is elbontották. A kommunista berendezkedésre emlékeztető emlékműveket a rendszerváltás időszakában rendszerint elbontották, vagy új tartalmat kaptak.

A belső terek átalakításának ugyanakkor voltak előremutató, a modernizációt elősegítő változásai is. A Városházával szemben, a Ferences templom oldalába épített bazársor elbontása 1973-ban és a Kossuth tér megnyitása, a templomok kibontása, „láthatóvá tétele”, az Evangélikus templom esetében is előremutató volt, mint ahogy a város főteréről a járműforgalom fokozatos kiszorítása is.

A Nagykőrösi út főtéren felőli vége is nagy változásokon esett át. A 19. század közepén épített impozáns saroképületet, a háború előtt a helyi polgárság körében igen népszerű Beretvás Szállót, éttermet és kávéházat a háborút követően megfosztották a díszítéseitől és Béke Szállóvá nevezték át, majd 1958-ban lebontották, és 1971-ben a Fehér házat építették a helyére, amelynek földszintjén az OTP működik azóta is. Az egyik fénykép tanúsága szerint itt várta vendégeit a Gulyás csárda, ahol szabad tűzön, bográcsban főzték a négyféle egytálételt, ma már hihetetlennek tűnő, 10 forint alatti áron.

Kecskeméten, a Nagytemplom mögötti részen földszintes házak és kis utcák kerültek el. Ezt a részt a Katona József Gimnáziumig az 1960-as évek végén teljesen elbontották. A Szalagház központ felőli oldalán helyezkedett el egy szecessziós földszintes üzletház, mely ekkoriban már igen rossz állapotban volt, itt működött a „Don-kanyarnak” nevezett, a fotó tanúsága szerint „Italmérés” felirattal ellátott, hírhedt kocsmá.

A 2003-ban lebontott Kecskeméti Gazdasági Malom épülete is megfigyelhető a betonsilóval, illetve annak a helyén az építési terület, a központi buszállomásnak is helyt adó Széchenyi téren. Jól látható, hogy a téren házak álltak, és a buszállomás is jóval kisebb volt.

Úgy vélem, hogy nagyon fontosak ezek a fényképek, kordokumentumok. A város lakói változnak: születnek, meghalnak, ideköltöznek, elköltöznek az emberek. A jól kigondolt és alaposan megépített épületek néhány nemzedéknél is maradandóbb elemei lehetnek a városi térnek, vannak több száz éves épületek is a belvárosunkban, de igazán hosszú távon a város területe, a tér marad, csak a funkciója, szerkezete változik – igazodik a megváltozott életkörülményeinkhez. Ebben a változásban fontos megőrizni a múlt emlékeit, értékeit, és közben a jelen megváltozott életviszonyaihoz alakítani a mindennapi életünk terét.